

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Cdo/82/2020
Identifikačné číslo spisu: 1210226371
Dátum vydania rozhodnutia: 27.05.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Peter Brňák
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:1210226371.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Petra Brňáka a sudcov JUDr. Ľubora Šeba a JUDr. Martiny Valentovej, v spore žalobcov 1/ S. M., bývajúceho vo O. Z., B. XX, zastúpeného opatrovníčkou - žalobkyňou 2/, a 2/ G. M., bývajúcej vo O. Z., B. XX, oboch zastúpených JUDr. Petrom Bilkovičom, advokátom so sídlom v Bratislave, Strojnícka 8, proti žalovanej Univerzitnej nemocnici Bratislava, so sídlom v Bratislave, Pažitková 4, o náhradu škody na zdraví, vedenom na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 8C/227/2010, o dovolaní žalobkyne 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 26. novembra 2019 sp. zn. 8Co/262/2018, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a .

Žalovanej náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava II (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 5. apríla 2018 č. k. 8C/227/2010-372 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi 1/ sumu 361,50 € s príslušenstvom a žalobkyňi 2/ sumu 21.166,43 € s príslušenstvom. Vo zvyšku žalobu zamietol a rozhodol, že žalobcovia 1/ a 2/ (ďalej spolu aj „žalobcovia“) majú nárok na 100 % náhradu trov konania. 1.1. Rozhodol tak podľa § 420 ods. 1, 2, § 442 ods. 3, § 445, § 449, ods. 1, 3 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“), § 2 ods. 1, § 3 ods. 1, 2, 4 a § 5 ods. 1 a 2 zákona č. 437/2004 Z. z. o návrhu žalobcov, ktorým sa po zmene petitu žaloby pripustenej súdom prvej inštancie dňa 13. decembra 2013 domáhali proti žalovanej zaplata celkovej sumy 21.527,93 € s príslušenstvom titulom náhrady nákladov spojených s liečením žalobcu 1/ za obdobie od 25. marca 2008 do 31. januára 2013, a to v dôsledku poškodenia zdravia žalobcu 1/ spôsobeného porušením povinností pracovníkov žalovanej vyplývajúcich z ich povolania.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalovanej rozsudkom z 26. novembra

2019 sp. zn. 8Co/262/2018 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej vyhovujúcej časti žalobe žalobcov v časti priznanej sumy 17.470,34 € s bližšie určeným príslušenstvom potvrdil a vo zvyšnej časti prvostupňový rozsudok zmenil a žalobu zamietol. Zároveň vyslovil, že žalobca 1/ má nárok na náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu a žalobkyňa 2/ v rozsahu 65,08 %.

2.1. V rozsahu zmeňujúceho výroku o zamietnutí žaloby odvolací súd uviedol, že prvostupňový súd priznal žalobkyni 2/ aj sumu 3.938,70 € titulom náhrady škody vzniknutej jej stratou na zárobku, ktorú vyčísliť ako rozdiel medzi ročným príjmom z roku 1994 a kompenzačnými dávkami štátu, ktoré poberala v dôsledku celodennej starostlivosti o zdravotne ťažko postihnutého syna. Odvolací súd na rozdiel od súdu prvej inštancie dospel k záveru, že túto stratu na zárobku žalobkyne 2/ nemožno považovať za náklady liečenia vynaložené žalobkyňou 2/, na náhradu ktorých by jej vznikol nárok v zmysle § 449 ods. 3 OZ. Žalobkyňa 2/ tento svoj nárok odôvodňovala rozhodnutím Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 870/2014, podľa ktorého legitímny výklad nároku na náhradu účelných nákladov spojených s liečením podľa § 449 ods. 1 a 3 OZ musí zahŕňať aj náklady na udržanie života a zdravia poškodeného v súvislosti s nutnou komplexnou starostlivosťou o jeho osobu, a to aj osobami blízkymi, a preto rodičia poškodeného majú právo domáhať sa náhrady nákladov vynaložených na starostlivosť o poškodeného; sú aktívne vecne legitimovaní na uplatnenie týchto nákladov a sú oprávnení požadovať náhradu za osobnú starostlivosť v sume, ktorú by poškodená osoba zaplatila za odbornú opatrovateľskú službu. V prejednávanej veci si však žalobkyňa 2/ neuplatnila náhradu za osobnú starostlivosť o žalobcu 1/ v rozsahu nákladov, ktoré by žalobca 1/ vynaložil za odbornú opatrovateľskú službu, ale uplatnila si vzhľadom na nemožnosť zamestnať sa pre výkon celodennej starostlivosti o žalobcu 1/ rozdiel medzi jej zárobkom dosahovaným v roku 1994 a poberanými kompenzačnými dávkami štátu, t. j. vzniknutú stratu na zárobku, ktorá však nepredstavuje náklady ňou vynaložené na liečenie žalobcu 1/ v zmysle § 449 ods. 3 OZ. Okrem toho závery českého ústavného súdu, na ktoré poukázala žalobkyňa, boli revidované nálezom sp. zn. I. ÚS 2224/15, na ktorý poukázal Najvyšší súd Českej republiky vo svojom rozhodnutí sp. zn. 25Cdo/786/2016 zo dňa 30. septembra 2016, v ktorom zhrnul, že ak potrebnú osobnú starostlivosť o poškodeného poskytne tretia osoba, nemôže požadovať odmenu za vykonané činnosti, pretože ju zákon nepriznáva, a ak vzhľadom na nesebestačnosť poškodenej osoby ide o taký rozsah celkovej výpomoci zo strany blízkej osoby, ktorý presahuje bežnú a štandardnú úroveň rodinnej spolupráce, patrí nárok na náhradu priamo poškodenému bez ohľadu na to, či vypomáhajúcich členov rodiny nejako honoroval. Odvolací súd uzavrel, že v tejto časti súd prvej inštancie nárok uplatnený žalobkyňou 2/ nesprávne právne posúdil ako nárok na náhradu nákladov spojených s liečením žalobcu 1/, v dôsledku čoho nesprávne rozhodol, keď aj tento nárok žalobkyni 2/ priznal.

2.2. O náhrade trov odvolacieho konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP.

3. Uvedený rozsudok odvolacieho súdu napadla dovolaním žalobkyňa 2/ (ďalej aj „dovolateľka“), a to v rozsahu jeho výrokov o zamietnutí žaloby a o náhrade trov konania. Dovolačí dôvod vyvodzovala z ustanovenia § 421 ods. 1 CSP, pretože rozhodnutie odvolacieho súdu spočívalo na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Po odcitovaní bodu 11 odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia (pozri aj bod 2.1., pozn.) uviedla, že nesúhlasí s tam uvedenými právnymi závermi, na základe ktorých odvolací súd zamietol jej žalobu v časti nároku o 3.938,70 €. Neobstojí ani poukazovanie na súdnu prax v Českej republike (ďalej aj „ČR“), pretože sociálny systém v ČR je iný ako na Slovensku a v roku 2012 bol prijatý nový Občiansky zákonník. Ďalej uviedla, že obdobná súdna prax na Slovensku neexistuje. Bola „toho názoru, že súd nie je viazaný právnou kvalifikáciou uplatneného nároku žalobcom, ale len jeho výškou ... pričom nie je rozhodné ako je uplatnený nárok nazvaný, ale aký vyplýva z prevedeného dokazovania“. Poukázala na rozdiely v poskytovaní dávok za opatrovanie na Slovensku a v Českej republike a na reálnu stratu príjmu opatrovateľa, či už by bola odvoditeľná od hodnoty práce odborného ošetrovateľa, či cudzieho opatrovateľa, či od platby poisťovne na lôžko a deň v odbornom ústave. „Tento nárok (dovolateľka, pozn.) nemohla uplatniť inak, resp. ho nevedela lebo iný výpočet k dispozícii nemala. V každom prípade čo do právneho základu sa jej nárok neodvíjal právne podľa § 445 Občianskeho zákonníka, ale podľa § 449 ods. 1 a 3 Občianskeho zákonníka“. V ďalšom kritizovala sociálny systém na Slovensku v súvislosti s opatrovaním a ošetrovaním ťažkého poškodenia zdravia žalobcu 1/, ktorý je podľa jej názoru nedostatočný. V súvislosti s opatrovateľskou činnosťou dovolateľky, ktorú poskytuje synovi (žalobcovi 1/) v podstate 24 hodín denne, jej štát dával iba 180 €

mesačne, ktorá suma nie je adekvátna. Dnes je jeho výška 430 € mesačne. Keďže požadovaný rozdiel vykonaných výkonov a prác si dovolateľka nemohla uplatniť podľa § 445 OZ, je jej nárok subsumovateľný pod ustanovenie § 449 ods. 1 a 3 OZ, uzavrela dovolateľka.

3.1. V ďalšom poukázala na skutočnosť, že už v minulosti si na súde opakovane uplatnila podobný nárok, ktorý nárok žalovaná uznala (konanie vedené na Okresnom súde Bratislava V pod sp. zn. 11C/164/2008), resp. ho žalovaná uhradila dobrovoľne (konania vedené na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 13C/36/2015 a 52C/4/2019). Navyše aj v predchádzajúcom zrušujúcom uznesení odvolacieho súdu z 23. júna 2015 sp. zn. 8Co/577/2014 samotný uplatnený nárok odvolací súd nepoprel, iba uviedol, že nebolo zrejmé, v akej výške priznal prvostupňový súd náhradu za stratu zárobku a akými dôkazmi mal výšku straty na zárobku preukázanú.

3.2. Na základe uvedeného dovolateľka navrhla, aby dovolací súd zrušil odvolacie rozhodnutie v napadnutej časti a aby jej priznal náhradu dovolacích trov.

3.3. Dovolateľka následne doplnila dovolanie o vyjadrenie Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím z 13. marca 2020, ktoré bolo Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) doručené žalovanej.

4. Žalovaná vo svojom vyjadrení k dovolaniu žalobkyne 2/, stotožniac sa so závermi odvolacieho súdu, navrhla dovolaciemu súdu, aby podané dovolanie zamietol. V podstatnom uviedla, že predmetný nárok žalobkyne 2/ nepredstavuje náklady vynaložené žalobkyňou 2/ na liečenie žalobcu 1/ v zmysle § 449 ods. 3 OZ. Poukázala na rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 25Cdo/786/2016 a ďalej uviedla, že považuje za správne tvrdenie dovolateľky, že súd nie je viazaný právnou kvalifikáciou uplatneného nároku žalobcom. V okolnostiach danej veci ale odvolací súd náležite skúmal, či tvrdené skutočnosti možno podriadiť pod hypotézu niektorej právnej normy tak, aby z dispozície tejto právnej normy bolo možné vyvodiť plnenie, čo odvolací súd nezistil (viď napr. 5Cdo/196/2009). V neposlednom rade poukázala na nejednoznačné vymedzenie dovolacieho dôvodu žalobkyňou 2/.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je procesne prípustné, nie však dôvodné.

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

6.1. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

6.2. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

7. Žalobkyňa 2/ podala dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu (výrokom o zamietnutí žaloby a o trovách konania) podľa § 421 ods. 1 CSP z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci dovolacím súdom. Z jeho obsahu najvyšší súd (aj) za použitia výkladového pravidla podľa § 124 ods. 1 CSP ustálil, že žalobkyňa 2/ za doteraz dovolacím súdom neriešenú (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP) považuje právnou otázkou, či za náklady liečenia podľa § 449 ods. 1 a 3 OZ možno považovať aj stratu na zárobku (ako rozdiel medzi zárobkom a dávkami za opatrovanie, pozn.) u opatrovateľky (matky) poškodeného.

8. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnou (nie skutkovú) hmotnoprávnej alebo procesnoprávnej povahy, ktorú odvolací súd riešil a na jej riešení založil svoje rozhodnutie. Otázka

relevantná podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP musí byť procesnou stranou vymedzená v dovolaní jasným, určitým, zrozumiteľným spôsobom, ktorý umožňuje posúdiť prípustnosť (prípadne aj dôvodnosť) dovolania.

9. V danom prípade žalobkyňa 2/ v dovolaní zákona zodpovedajúcim spôsobom zadefinovala relevantnú právnu otázku (bod 7), ktorá nebola dosiaľ dovolacím súdom vyriešená. Prípustnosť jej dovolania preto vyplýva z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Žalobkyňa 2/ v podstatnom vytýkala odvolaciemu súdu, že nesprávne interpretoval na vec sa vzťahujúce hmotnoprávne ustanovenie § 449 ods. 1 a 3 OZ tvrdiac, že celodenným opatrovaním zdravotne postihnutého syna jej vznikla škoda (strata na zárobku) a keďže ju nemožno subsumovať pod ustanovenie § 445 OZ, je nevyhnutné ju podriaďiť pod režim ustanovenia § 449 ods. 1 a 3 OZ.

10. Podľa § 445 OZ strata na zárobku, ku ktorej došlo pri škode na zdraví, uhradzuje sa peňažným dôchodkom; pritom sa vychádza z priemerného zárobku poškodeného, ktorý pred poškodením dosahoval.

10.1. Podľa § 449 ods. 1 a 3 OZ pri škode na zdraví sa uhradzujú aj účelné náklady spojené s liečením. Náklady liečenia a náklady pohrebu sa uhradzujú tomu, kto ich vynaložil.

11. Žalobkyňa 2/ - ako opatrovatelka svojho syna (žalobcu 1/) - si uplatnila na súde (aj) náklady na celodennú nepretržitú 24 hodinovú starostlivosť o syna v súvislosti so stratou na zárobku, ktorú stratu predstavoval rozdiel medzi jej ročným príjmom z roku 1994 a kompenzačnými dávkami štátu, ktoré poberala v dôsledku celodennej starostlivosti o zdravotne ťažko postihnutého syna, v celkovej sume 3.938,70 € (č. l. 309 a 310 spisu).

11.1. Prvostupňový súd vo svojom ostatnom rozsudku z 5. apríla 2018 č. k. 8C/227/2010-372 okrem iného uviedol, že „náklady súvisiace s liečením sa s poukazom na § 449 ods. 3 OZ uhradzujú tomu, kto ich vynaložil. V uvedenom prípade náklady súvisiace s liečením žalobcu a rovnako škoda za stratu na zárobku vznikli žalobkyni v 2. rade, preto pre časť konania, v ktorej sa prejednávali tieto uplatnené nároky, je aktívne legitimovaným subjektom práve žalobkyňa v 2. rade. Súd bol preto oprávnený priznať žalobcovi v 1. rade výlučne nárok na náhradu za bolesť a výlučne žalobkyni v 2. rade náhradu za náklady súvisiace s liečením a náhradu za škodu za stratu na zárobku" (bod 43 odôvodnenia prvostupňového rozsudku).

11.2. Odvolací súd v časti žalobkyňou 2/ uplatneného nároku na náhradu škody (straty na zárobku) zmenil prvostupňový rozsudok a žalobu v tejto časti zamietol (bod 2 a 2.1.). Vo vzťahu k nastolenej otázke žalobkyňou 2/ (bod 7) v podstatnom uviedol, že „na rozdiel od súdu prvej inštancie dospel (odvolací súd, pozn.) k záveru, že túto stratu na zárobku žalobkyne 2/ nemožno považovať za náklady liečenia vynaložené žalobkyňou 2/, na náhradu ktorých by jej vznikol nárok v zmysle § 449 ods. 3 Občianskeho zákonníka. ... V prejednáwanej veci si ... žalobkyňa 2/ ... uplatnila ... vzhľadom na nemožnosť zamestnať sa pre výkon celodennej starostlivosti o žalobcu 1/ rozdiel medzi jej zárobkom dosahovaným v roku 1994 a poberanými kompenzačnými dávkami štátu, t. j. vzniknutú stratu na zárobku, ktorá však nepredstavuje náklady ňou vynaložené na liečenie žalobcu 1/ v zmysle § 449 ods. 3 Občianskeho zákonníka ... Odvolací súd preto dospel k záveru, že v tejto časti súd prvej inštancie nárok uplatnený žalobkyňou 2/ nesprávne právne posúdil ako nárok na náhradu nákladov spojených s liečením žalobcu 1/, v dôsledku čoho nesprávne rozhodol, keď aj tento nárok žalobkyni 2/ priznal", uzavrel odvolací súd.

12. Výslovený právny názor odvolacieho súdu pri jeho interpretácii na vec sa vzťahujúceho ustanovenia § 449 ods. 1 a 3 OZ považuje dovolací súd za správny. Pri posudzovaní sporného žalobného nároku sa nižšie súdy museli predovšetkým zaoberať otázkou, z akého právneho vzťahu žalobkyňa 2/ vyvodzovala v konaní ňou uplatňovaný nárok (t. j. predmet konania). Následne boli povinné tento vzťah dôsledne analyzovať a nakoniec správne vyhodnotiť a posúdiť po právnej stránke. Za účelom zabezpečenia podkladov, nevyhnutných pre tento postup, ukladal zákon žalobkyni 2/ povinnosť uviesť rozhodujúce skutočnosti, ktoré mali súdu umožniť, aby daný právny vzťah a z neho vyvodzovaný nárok analyzoval a právne kvalifikoval z aspektov významných pre posúdenie veci samej. Žalobkyňa 2/ bola povinná svoj nárok skutkovo vymedziť, nemusela ho však právne vyhodnotiť, pretože - ako správne uvádzala

žalobkyňa 2/ v podanom dovolaní (bod 3) - bolo vecou súdu, aby v zmysle zásady „iura novit curia“ podal právnu kvalifikáciu uplatňovaného nároku. Pre analýzu právneho vzťahu a posúdenie jeho povahy z hľadiska obsahu žaloby bolo preto rozhodujúce obsahové hľadisko (pozri napr. 5Cdo/120/2017).

12.1. Bola to žalobkyňa 2/ (kvalifikovane zastúpená advokátom, pozn.), ktorá v súvislosti s uplatnením si nároku vo výške 3.938,70 € tento explicitne formulovala a podmienila jej stratou na zárobku za 24 hodinovú starostlivosť o zdravotne ťažko postihnutého syna (bod 11), a to v súvislosti so škodou na zdraví, spôsobenej žalobcovi 1/ žalovanou. V okolnostiach posudzovanej veci nielen petit, ale tiež rozhodujúce opísanie skutkového deja smerovali k strate na zárobku žalobkyne 2/ a jej škode, teda nie k náhrade za osobnú starostlivosť o žalobcu 1/ v rozsahu nákladov, ktoré by žalobca 1/ vynaložil za odbornú opatrovateľskú službu, ako správne uvádzal odvolací súd (bod 2.1.). Dovolateľka si sama bola vedomá istých rizík spojených s uplatnením si tohto (jej) nároku, keď uviedla: „Tento nárok (dovolateľka, pozn.) nemohla uplatniť inak, resp. ho nevedela lebo iný výpočet k dispozícii nemala. V každom prípade čo do právneho základu sa jej nárok neodvíjal právne podľa § 445 Občianskeho zákonníka, ale podľa § 449 ods. 1 a 3 Občianskeho zákonníka“ (bod 3). Ak potom odvolací súd viazaný petitom a rozhodujúcimi skutkovými tvrdeniami uvádzanými žalobkyňou 2/ dospel k záveru, že stratu na zárobku žalobkyne 2/ nemožno považovať za náklady liečenia vynaložené žalobkyňou 2/ (§ 449 ods. 1 a 3 OZ), neostalo dovolaciemu súdu iné, ako vyslovený právny názor považovať za správny.

13. Z dôvodov vyššie uvedených dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobkyne 2/ podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP neopodstatnene smeruje proti takému rozsudku odvolacieho súdu, ktorý nespočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Najvyšší súd preto jej nedôvodné dovolanie zamietol podľa § 448 CSP.

14. Pokiaľ žalobkyňa 2/ v rámci dovolania poukazovala na skutočnosť, že žalovaná v minulosti takýto jej nárok opakovane uznala resp. ho uhradila dobrovoľne, alebo ho odvolací súd v predchádzajúcom zrušujúcom rozhodnutí nepoprel (bod 3.1.), najvyšší súd poukazuje na to, že uvedené námietky nie sú z hľadiska práva spôsobilé založiť zmätočnosť či nesprávne právne posúdenie veci. Nešlo totiž o súdne judikovanie nastolenej právnej otázky zo strany odvolacieho či dovolacieho súdu.

15. Nad rámec veci dovolací súd uvádza, že žalobkyňa 2/ podstatou sporného nároku smeruje skôr ku kritike sociálneho systému na Slovensku, a to v súvislosti s nedostatočnou starostlivosťou štátu o ťažko zdravotne postihnutých, resp. nedostatočnými finančnými dávkami za opatrovanie ťažko zdravotne postihnutých. Uvedený nedostatok má však základ v zákonodarnej oblasti a nemožno ho riešiť neprímeraným súdnym aktivizmom, ktorého dôsledkom by nebol výklad a aplikácia zákona de lege lata, ale zmena zákona; takáto činnosť všeobecnému súdu nesvedčí.

16. V dovolacom konaní úspešnej žalovanej najvyšší súd náhradu trov dovolacieho konania nepriznal, lebo jej žiadne trovy nevznikli (porov. R 72/2018).

17. Tento rozsudok bol prijatý senátom najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.